aktualiteiten

nummer nul
mei 1981

bastt

periodiek
van de
Belgische Associatie
van Scenografen
en Teatertechnici

B.A.S.T.T. vzw
Desguinlei 66
2000 Antwerpen
(031) 38 38 56

verschijnt zes maal per jaar

verantwoordelijke uitgever
Guido Canfyn
Fonteinstraat 53
2200 Borgerhout

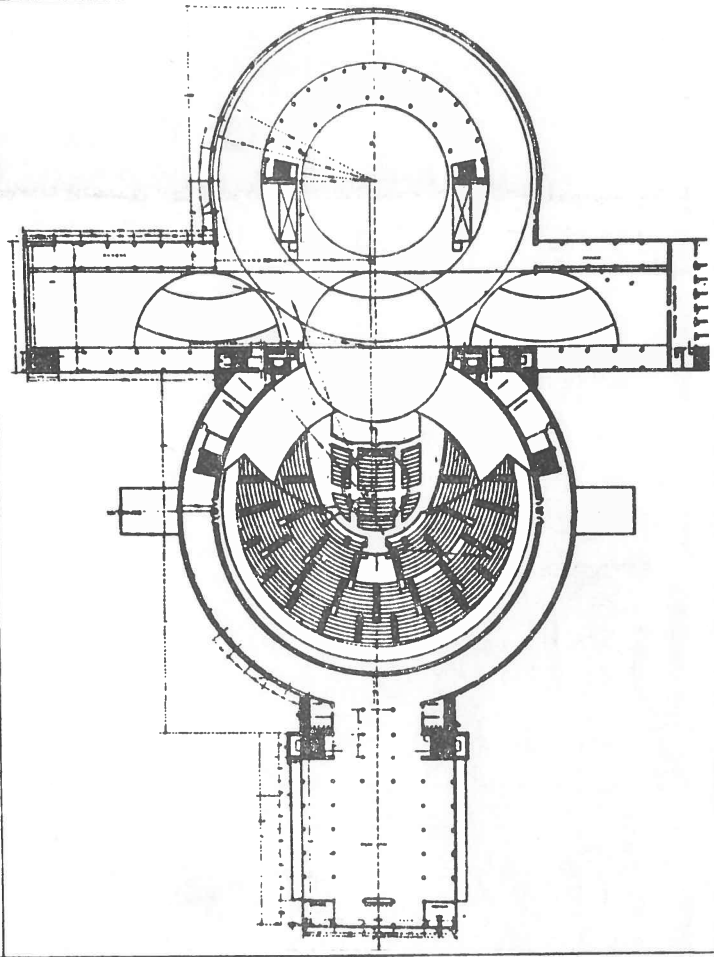

inhoud	medewerkers
brief van de voorzitter	Guido Canfyn
statuten BASTT vzw	
luisteren	Guido Snoeck
aktiviteiten	
naar een onderwijs in de scenografie	Luc Dhooghe
question sur le lieu théâtral	L.A. Kodjo / ITI
agenda, ideeënbeurs, boekbesprekingen inschrijvingsformulier	redaktie: Werner De Bondt + Ria Verbergt lay-out : Roos Werckx

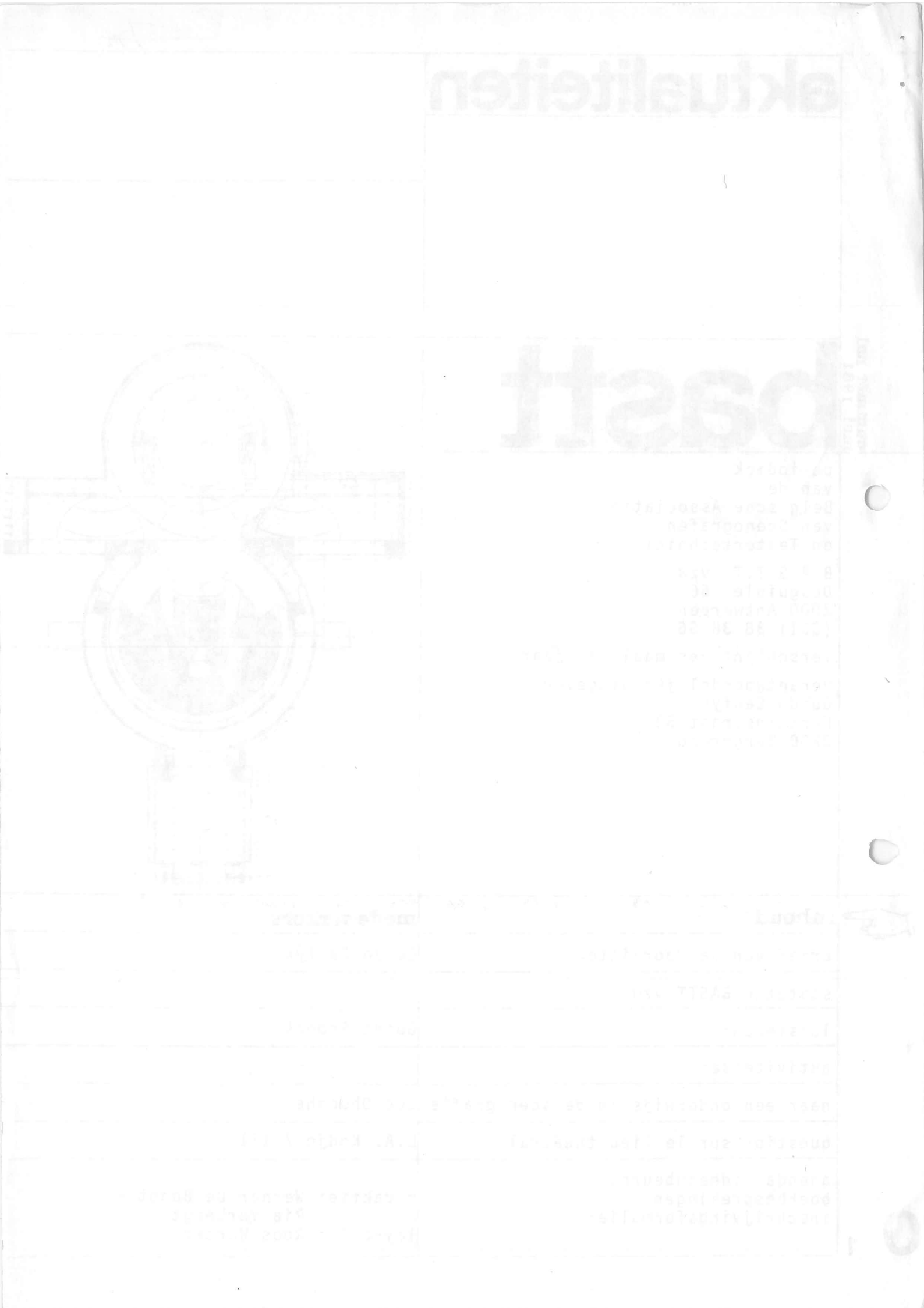

Beste belangstellende,

In en om het vlaamse professionele teater is het al een hele tijd duidelijk dat er een beter kontakt nodig is tussen alle medewerkers onder de algemene naam van "teater-practici": scenografen, dekor- en kostuumontwerpers, toneelmeesters, toneel-, licht- en geluidstechnici, mensen die zorgen voor dekor, rekwisieten, kostuums en pruiken, ook teaterarchitekten, technische regisseurs, enz..

Sinds 1969 bestaat de OISTT (Organisation Internationale des Scénographes et Techniciens de Théâtre) met zetel in Praag, en met een dertigtal aangesloten landen, waaronder België. Spijtig kwam de werking hier in het nederlandstalig gewest minder van de grond dan in het franstalig, waar de ABSTT aktief bestaat.

Bij het begin van dit jaar werd op initiatief van Werner De Bondt een vergadering bijeengeroepen, waaruit een werkgroep ontstond die statuten opstelde en een algemene vergadering belegde. De eerste leden sloten aan, een beheerraad werd verkozen en een werkvoorstel besproken. Zo werd officiëel de vzw BASTT gesticht, naar analogie met de franstalige en ook met de internationale benaming.

Het is de bedoeling via deze "Aktualiteiten" de gelegenheid te geven tot zoveel mogelijk onderlinge uitwisseling van informatie. Dit wordt uitvoeriger besproken in het artikel "Ideeënbeurs". Vergaderingen zullen georganiseerd worden voor meer persoonlijk kontakt, waarvoor ook suggesties van agendapunten steeds welkom zijn.

Een eerste vereiste hiertoe is uiteraard dat iedereen zich kenbaar maakt door inschrijving als lid van de BASTT (zie laatste bladzijde), en ook kollega's en beroepsrelaties hiertoe aanzet.

Mogen wij dan ook vragen dat alle vlaamse beroepsgezelschappen, schouwburgen en kulturele centra, ook in hun eigen voordeel, hun personeel zouden aanzetten en steunen om allen aan te sluiten bij deze beroepsvereniging, die dus duidelijk geen politieke of sindikale bedoelingen heeft. De direkties zelf, geïnteresseerde firma's en andere belangstellenden worden hartelijk uitgenodigd als ereleden.

Zo hopen wij in het nummer 1, bij aanvang van het volgend teaterseizoen, een zeer lange eerste ledenlijst te kunnen publiceren!

Guido Canfyn,
voorzitter.

STATUTEN BASTT

Op datum van vrijdag 20 februari negentienhonderd eenentachtig
Tussen de ondergetekenden:

1. ANTONIS, Eric, cultuurconsulent
   Smalvoortstraat 61 2300 Turnhout
2. CAMMAERT, Marc, scenograaf
   Ommeganckstraat 16 2000 Antwerpen
3. CANFYN, Guido, toneeltechnicus
   Fonteinstraat 53 2200 Borgerhout
4. DARDEN, André, toneeltechnicus
   Breidelstraat 5 2000 Antwerpen
5. DE BONDT, Werner, architekt
   Desguinlei 66 2000 Antwerpen
6. DEWEVER, Jozef, toneeltechnicus
   Rabotstraat 9 9000 Gent
7. DHOOGHE, Luc, architekt
   Vandenbusschestraat 18 1030 Brussel
8. GALLE, Eddy, toneeltechnicus
   Arenbergstraat 20 2000 Antwerpen
9. SNOECK, Guido, toneeltechnicus
   Sanderusstraat 73 2000 Antwerpen
10. VERBERGT, Ria, scenografe
    Zepstraat 1 2930 Hombeek
11. VERSTRAETEN, Jan, scenograaf
    Van Kerckhovenstraat 22 2000 Antwerpen
12. WERCKX, Roos, scenografe
    Vandenbusschestraat 18 1030 Brussel

allen van belgische nationaliteit, wordt overeenkomstig de wet van 27 juni 1921 een vereniging zonder winstoogmerk gesticht met de hierna volgende statuten:

TITEL 1. BENAMING, MAATSCHAPPELIJKE ZETEL, DOEL EN DUUR

Artikel 1. De vereniging wordt opgericht onder de benaming "Belgische Associatie van Scenografen en Teater Technici".

Artikel 2. De zetel van de vereniging is gevestigd te Antwerpen.

Artikel 3. Het doel of de doeleinden waarvoor zij is opgericht:

a. het bevorderen van een betere verstandhouding, zowel nationaal als internationaal tussen scenografen, teater-technici en architekten die werken aan de konceptie, de kreatie en de realisatie van spektakels.
b. het bevorderen van interdisciplinaire studie van teater-technische problemen
c. het bevorderen, steunen en organiseren van initiatieven tot opleiding en vervolmaking van scenografen en teater-technici.
d. het bevorderen, steunen en organiseren van initiatieven tot erkenning van het beroep.
e. het publiceren, verspreiden en uitwisselen van alle mogelijke informatie in verband met scenografie en teater-techniek.
f. het uitvoeren van alle verrichtingen die rechtstreeks of onrechtstreeks verband houden met haar doel en haar medewerking verlenen aan gelijkaardige bedrijvigheden.

Artikel 4. Met het oog op het verwezenlijken van haar doel, kan de vereniging o.m. toelagen, schenkingen, legaten en toevallige baten ontvangen, alsmede fondsen en dotaties samenstellen.
De vereniging zal alle goederen, zo roerende en onroerende die tot verwezenlijking van haar doel nodig zijn, mogen verwerven, bezitten hetzij in vruchtgebruik, hetzij in eigendom, alsook vervreemden en met zakelijke rechten bezwaren.

Artikel 5. De vereniging is voor onbepaalde duur opgericht. Zij kan ten alle tijden ontbonden worden.

Artikel 6. Het aantal leden is onbeperkt maar moet ten minste vijf bedragen. De v.z.w. bestaat uit leden, werkende leden en ereleden. Alleen de werkende leden hebben stemrecht in de algemene vergadering (samengesteld uit werkende leden).
Werkend lid kan men worden door voorstel van twee werkende leden op beslissing van de algemene vergadering, met een meerderheid van twee derden der aanwezige leden.
Een huishoudelijk reglement zal de voorwaarden bepalen om lid, werkend lid of erelid te worden.

Artikel 7. Om werkend lid te worden van "BASTT" moet men blijk geven van enige aktiviteit of deskundigheid op het gebied van de teater-techniek, de scenografie of de architektuur van het teater.

Artikel 8. Voorwaarden gesteld tot het uittreden van werkende leden:

elk nieuw lid wordt geacht door zijn lidmaatschap zich akkoord te verklaren met de statuten van de vereniging alsmede met het huishoudelijk reglement.

De leden kunnen op elk tijdstip uit de vereniging treden door ontslag per aangetekend schrijven aan de beheerraad.
De beheerraad zal de jaarlijkse of enige bijdrage bepalen. Het bedrag van de bijdrage kan jaarlijks niet meer zijn dan 50.000,-F.
Is geacht ontslagnemend te zijn:

a. elk lid dat in gebreke blijft zijn bijdrage te betalen, binnen de maand in welke hij hiertoe per aangetekende brief werd verwittigd.
b. diegenen die door hun gedragingen de geest van de vereniging schaden.

De uitsluitingen dienen, wat de werkende leden betreft, aan de algemene vergadering voorgelegd.
Het ontslagnemend of uittredend lid evenals de rechtverkrijgenden kunnen geen enkel recht op het maatschappelijk vermogen doen gelden.

Artikel 9. De algemene vergadering is de soevereine macht van de vereniging. Zij is samengesteld uit de werkende leden. Zij bezit de macht de statuten te wijzigen, de beheerders te ontslaan en te benoemen, de jaarlijkse rekeningen en begrotingen goed te keuren, de vereniging vervroegd te ontbinden, leden uit te sluiten en te aanvaarden, en in het algemeen, alle beslissingen te nemen, die de perken van de wettelijke of statutaire macht van de beheerraad overschrijden. Iedere vergadering wordt gehouden ten maatschappelijke zetel of tenzij elders op dag en uur in de bijeenroeping bepaald.
Alle werkende leden moeten ontboden worden. De beslissingen van de algemene vergadering worden in een bijzonder register overgeschreven, ondertekend door de voorzitter en de sekretaris, alsook door de leden die erom verzoeken.
Het register wordt bewaard ten maatschappelijke zetel.

04

Artikel 10. De vereniging wordt bestuurd door een beheerraad, samengesteld uit werkende leden, en door de algemene vergadering benoemd.
Het aantal beheerders wordt bepaald op minstens 7.
De beheerders kunnen ten alle tijde door de algemene vergadering worden afgezet.
Zij zijn herkiesbaar. De beheerders zijn persoonlijk niet gebonden door de beslissingen van de vereniging.
Hun verantwoordelijkheid is beperkt tot de uitvoering van de ontvangen lastgeving.
De beheerraad kiest onder zijn leden een voorzitter en een sekretaris en of een penningmeester. De beheerraad vergadert op bijeenroeping. Hij mag slechts geldige beslissingen nemen zo de meerderheid zijner leden aanwezig is. Zijn beslissingen worden genomen bij eenvoudige meerderheid der stemmen. Bij staking van stemmen is het voorstel verworpen.
De beslissingen van de raad worden in een verslag opgenomen en ingeschreven in een bijzonder register.
De beheerraad heeft de meest volstrekte macht voor het stellen van alle daden van beheer of van beschikking, die de vereniging aanbelangen. Hij bezit namelijk de macht om uit eigen gezag te beslissen over alle verrichtingen, die krachtens artikel 3 van de onderhavige statuten tot het maatschappelijk doel behoren.
De raad van beheer kan het dagelijks beheer van de vereniging afvaardigen, samen met het gebruik van de maatschappelijke handtekening voor dat beheer aan een tussen zijn leden gekozen afgevaardigde-beheerder.
Hij kan eveneens, alle bijzondere machten verlenen aan de lasthebbers zijner keuze. Indien het echter onroerende goederen betreft, is de gezamelijke handtekening van drie beheerders vereist, die van hun machtiging blijk moeten geven.

Artikel 11. Ieder jaar op datum van 31 december en voor de eerste maal op 31 december 1981, worden de rekeningen van het afgelopen dienstjaar gesloten en de begroting van het volgend dienstjaar opgesteld. Beiden worden aan de gewone algemene vergadering voorgelegd ter goedkeuring.
Het eventueel batig saldo dient in een reserve gestort.

Artikel 12. Om een wijziging der statuten door te voeren moet er een buitengewone algemene vergadering bij elkaar geroepen worden. In een oproeping moet het doel te lezen staan en de beslissingen moeten met een 2/3 meerderheid van stemmen gebeuren.

Artikel 13. De algemene vergadering moet bijeengeroepen worden, telkens 1/5 van de werkende leden daarom verzoekt. Eveneens moet ieder door 1/5 van de werkende leden ondertekend voorstel op de dagorde geplaatst worden.

Artikel 14. De ontbinding der vereniging en de bestemming der goederen wordt geregeld volgens de bepalingen van artikelen 18 en 22 van de wet van 27 juni 1921.
In geval van vervroegde ontbinding van de vereniging zal de algemene vergadering die hiertoe beslist heeft, eventueel vereffenaars benoemen, hun machten overschrijven en beslissingen nemen aangaande de bestemming der goederen en waarden van de ontbonden vereniging na betaling van de passiva.

Artikel 15. Een huishoudelijk reglement zal de dagelijkse gang van zaken regelen.

Artikel 16. De voorzitter en de sekretaris en of de penningmeester zijn belast met de dagelijkse verrichtingen en zij beschikken gezamelijk over de maatschappelijke handtekening voor alle beheers- en beschikkingsdaden in verband met de vereniging.

Nochtans zal de handtekening van één der beheerders volstaan om ontlasting te geven tegenover het beheer der spoorwegen, post, telegraaf, e.d..

Artikel 17. Alle andere in onderhavige statuten niet geregelde punten worden overeenkomstig de wet geregeld.

Gedaan te Antwerpen, heden 20 februari 1981,
in evenveel exemplaren als er partijen zijn plus één voor publicatie in het staatsblad.

ANTONIS Eric

CAMMAERT Marc

CANFYN Guido

DARDEN André

DE BONDT Werner

DEWEVER Jozef

DHOOGHE Luc

GALLE Eddy

SNOECK Guido

VERBERGT Ria

VERSTRAETEN Jan

WERCKX Roos

voorzitter : Guido Canfyn
onder-voorzitter: Paul Celis
sekretaris : Werner De Bondt
penningmeester : Guido Snoeck

verder maken deel uit van de "raad van beheer":

Marc Cammaert
Dré Darden
Rudy Dox
Eddy Galle
Marc Peeters
Patrick Van Brabant
Jacques Berwouts
Roland Vromant
Roos Werckx

« Et maintenant, une chanson en réaction directe contre cette civilisation du machinisme outrancier qui ne vise qu'à écraser l'homme... »

TE VERWACHTEN AKTIVITEITEN VAN BASTT

Het uitgeven van dit tijdschrift met o.a. een kroniek plaatsaanvragen, plaatsaanbiedingen, vraag en aanbod van allerlei materiaal.

Het organiseren van een tentoonstelling van vlaamse scenografen.

Het opstellen van een check-list voor gezelschappen te zenden aan receptieve teaters (per produktie).

Het opstellen van eenvormige technische informatie over de schouwburgen en het bundelen daarvan naar internationaal voorbeeld.

Het oprichten van een teater-technische bibliotheek een informatiecentrum ten behoeve van al onze leden.

Het bekomen van gunstvoorwaarden op vertonen van onze lidkaart.

Het organiseren van een vlaamse deelname aan de Quadriënnale van Praag.

Het organiseren van studiedagen in overleg met de leden.

Het organiseren van uitgebreide demonstraties voor de leden van nieuwe en bestaande produkten op teater-technisch vlak.

Het organiseren van studiereizen.

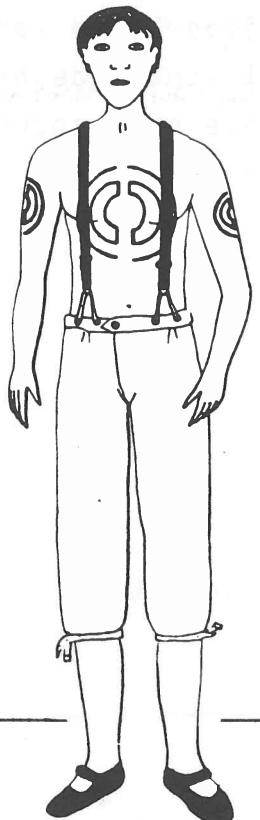

Michael.

LUISTEREN

Het belangrijkste element om iets auditief waar te nemen is ons gehoororgaan. Dit impliceert niet dat we zonder dit zintuig geen geluiden meer waarnemen. Auditief gehandicapten zijn wel voor bepaalde klanken sensibel. Ze ervaren "muziek" als een soort trilling. Geluid is immers een luchtdrukverandering. Deze wordt door ons oor opgevangen en in samenwerking met de hersenen gedecodeerd. Achter dit fysisch waarnemen ligt dus psychologisch decoderen. Het persoonlijk verwerken van al de op ons toestromende geluiden beïnvloedt onze emoties. We beseffen niet dat we met onze hersenen horen. Daarbij zien we ook nog "geluiden". Voor de hamer op het aambeeld terecht komt nemen we het geluid waar. Het lichaam krimpt dan al gedeeltelijk in elkaar. Ook het omgekeerde bestaat, want zelfs het "tikken" is voor ons nog altijd het symbool van wekker of tijdbom.

De geluiden komen op ons af waardoor we voor de ene onrustig worden en door de andere tot mediteren worden gedwongen.

De luchtdrukveranderingen die we op ons trommelvlies ontvangen zijn wezenlijke vermogens. Deze nemen we op in ons eigen ik, geven het een reële waarde en associeren het.

Ons oor kunnen we voorstellen als een soort microfoon waarin ieder geluid direct streng subjectief en psychologisch beoordeeld wordt. Daarom komt het dat ieder individu eenzelfde klank anders gaat horen. We nemen alles op dezelfde wijze waar, maar ons gevoel, onze emotionele spanning van het moment bezorgen ons een verschillend gedragspatroon. Daardoor kan het oorspronkelijk geluid een averechts effect teweegbrengen. Objektieve beoordelingen bestaan hierin niet. Klanken, geluiden wekken bij elkeen van ons gevoelens op.

Zo bijvoorbeeld kan ritme in muziek bij twee mensen een andere symbolische code hebben. Daarom moeten we bij een bandopname of weergave niet zozeer naar de V.U.-meters kijken maar wel naar het geluid luisteren.

Guido Snoeck.

Luneva.

De 17de Internationale Cursus voor 'grimeur'(Maskenbildner) heeft plaats van 1 tot 14 juni 1981, in de Westduitse stad Hagen. Deze cursus wordt gevolgd door bekwaamheidsproeven op 15 en 16 juni.

Voor inlichtingen : Harald Klute
Böcklerstrasse 49, 5800 Hagen-Helfe

Le vendredi 22 mai à 16 h.
projection de diapositives et commentaires de Dominique Gaffé, sujets: trois spectacles mis en scène par Bernard de Coster. Lieu: Ecole Nationale Supérieure des Arts Visuels (Abbaye de la Cambre) 1050 Bruxelles. Brève présentation de Serge Creuz.

IDEEENBEURS

Eén van de doelstellingen van BASTT is het uitwisselen van ideeën tussen de collega's van de verschillende disciplines.

De tijd van de patriarchale chef-machinisten, die al hun wijsheid voor zich hielden en zich stilletjes op de werkbrug stonden te verkneukelen, omdat hun jongere opvolgers aan het knoeien waren, behoort wel definitief tot het verleden.

Wat geeft er meer voldoening in ons vak dan aan collega's onze kennis mede te delen.

Als je een probleem op een of andere manier, zij het een onorthodokse, hebt opgelost, laat het ons weten, zodat wij je know-how in ons mededelingenblad kunnen laten verschijnen.

Ook anekdotes die je meemaakt, zij het in eigen theater of op reisvoorstelling, zijn altijd welkom. Ons blad moet niet altijd droge technische teksten bevatten.

Nog een laatste oproep : als je weet hebt van een of andere manifestatie, die interessant voor onze leden zou zijn, laat het ons tijdig weten, zodat wij door publikatie iedereen op de hoogte houden.

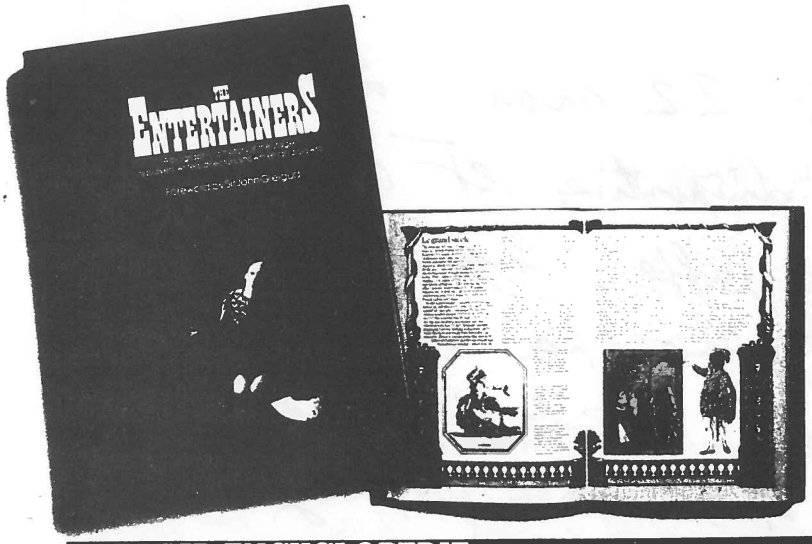

THEATER-ENCYCLOPEDIE

„The Entertainers" is een soort theater-encyclopedie en deze encyclopedie geeft heel overzichtelijk de biografieën van toneelspelers, -schrijvers, -regisseurs. Daarnaast staan de verschillende theaterstijlen uitgebreid beschreven.
Het voorwoord is geschreven door John Gielgud. Het ruim 300 pagina's dikke boek is heel informatief geïllustreerd; het kost f 59,50 en het is te koop bij de „Theater Bookshop", die is gevestigd naast de Stadsschouwburg in Amsterdam. *(H. C.)*»

AVENUE MEI '81

De technische bibliotheek van KNS - Antwerpen wordt in de mate van het mogelijke opengesteld voor leden van onze organisatie.
Inlichtingen hieromtrent bij Paul Celis, KNS - Antwerpen.
Eventuele suggesties om bepaalde technische tijdschriften op te nemen in onze bibliotheek zijn altijd welkom.

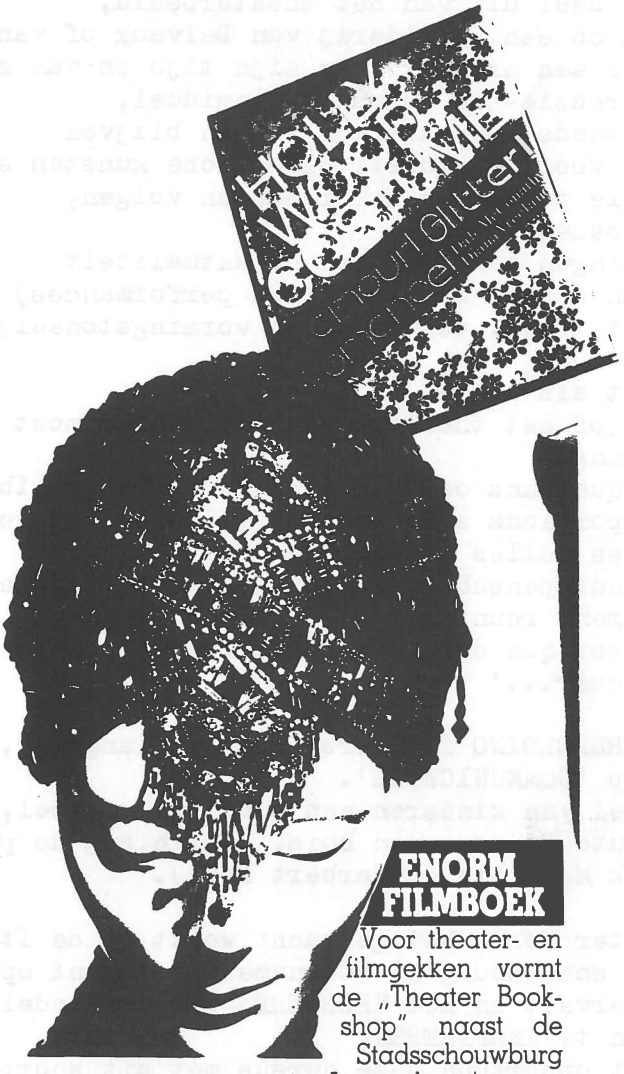

ENORM FILMBOEK

Voor theater- en filmgekken vormt de „Theater Bookshop" naast de Stadsschouwburg in Amsterdam 'n soort paradijs. De mooiste en meest gespecialiseerde boeken liggen er op de vele tafels uitgesteld. Uit een van die prachtboeken staan hierbij 'n aantal schitterende illustraties afgebeeld.
„Hollywood Costume, Glamour, Glitter, Romance" heet het enorme filmboek dat werd geschreven door Dale MacConathy en Diana Vreeland. In chronologische volgorde behandelt dit boek per periode en per filmster de meest gigantische en schitterende kostuums die ooit voor de film werden ontworpen.
Het zeven centimeter dikke boek is verpakt in een zilver/gouden stoffen omslag met roze bloemetjes en de prijs bedraagt f 117,-. *(H.C.)*

AVENUE MEI '81

'Il n'y a qu'une seule façon
d'ouvrir la science au théatre:
en partant des données
apparemment non scientifiques
qui lui sont propres.'
Peter Brook

NAAR EEN ONDERWIJS IN DE SCENOGRAFIE...

Het theaterbeeld is MEER dan het opsmukken van een ruimte
rond een theatergebeuren.
Het moet GESTALTE geven aan dit gebeuren:
de akteurs maken deel uit van het theaterbeeld,
zoals de figuren op een schilderij van Delvaux of van Ensor.
Verder is theater een exponent van zijn tijd en van zijn omgeving (kultuur),
als AUTONOOM expressie- en communicatiemiddel,
en zal het dus steeds even aktueel moeten blijven
als het geval is voor filmkunst, plastische kunsten en muziek.
Men zal de aktuele tendenzen zeker moeten volgen,
eventueel beinvloeden,
en tegelijk bindingen behouden met de aktualiteit
op het gebied van andere kunsten (b.v. performances)
en de maatschappij (b.v. werktheater, vormingstoneel).

Peter Brook stelt als uitgangspunt
dat de omgeving (of het theaterbeeld) de akteur moet stimuleren
in zijn verbeelding:
' Je m'aperçois que dans ces lieux parfaitement calibrés,
où de justes proportions sont sensées stimuler les gens et l'imagination
- c'est à dire les salles nouvelles- ,
les conditions indispensables à l'explosion de la vie
ne sont que rarement réunies.
Je m'aperçois aussi que dans les lieux fortuits, non préconçus,
la vie peut exploser...'

De rol van de VERBEELDING is hierbij zeer belangrijk,
en ook het begrip 'COMMUNICATIE'.
Zo is bij het spel van kinderen een stoel geen stoel, maar door CONVENTIE,
een trein, een auto of soms een huis, naargelang de positie van de stoel.
(zie hiervoor ook Magritte en Herbert Read).

Vermits het theater zoals het gebracht wordt op de Italiaanse scène
(in de klassieke schouwburgen) voornamelijk steunt op de ILLUSIE
en gemakkelijk vervalt in het VERSIEREN van de handelingen van de akteurs,
in plaats van hen te INSPIREREN,
lijkt het me niet opportuun deze cursus met dit soort theater te starten.

Eerder wil ik aanvangen met de studie van de geimproviseerde ruimten
(straat, fabrieken, enz.) via de WAARNEMING:
a. de analyse van het menselijk gedrag in bepaalde ruimten en situaties:
   de invloed van de ruimte op het gedrag van de mens;
   b.v. dagelijkse ruimten, straatscènes, happenings,...
b. de analyse van de vormveranderingen van specifieke ruimten door
   menselijke ingreep (daad) en de invloed die ze hebben op de waarneming;
   b.v. performances.

Hoe belangrijker de gebeurtenis, hoe meer toeschouwers,
en des te belangrijker de zichtbaarheid.
Vandaar drie belangrijke technische aspekten
die tegelijkertijd moeten bestudeerd worden:

1. de plaats van de handeling en de ruimte voor de AKTEUR,
   t.o.v. de verdeling van het publiek in de ruimte;
2. de BELICHTING van de handeling;
3. het GELUID dat de handeling voortbrengt.

De bedoeling is zeker niet het hoofdaksent te leggen op de techniciteit
van licht en geluid op zich (als specialisatie),
maar wel er optimaal mee rekening te leren houden bij het ontwerpen,
of eerder nog ze te verweven in het concept zelf
- HOE maakt men licht, en WIE maakt er licht?

Naarmate de opdrachten complexer worden,
zullen ook de specifieke technieken meer en meer aan bod komen:
hiervoor zullen theatertechnici uitgenodigd worden
en theatergebouwen bezocht.

Ook de probleemstelling wordt sistematisch ingewikkelder:
vertrekkend van een eenvoudige daad (handeling),
een transformatie van de ruimte, en een totaalenvironment,
krijgt de tekstanalyse een belangrijke plaats
bij de studie van de Italiaanse Scène (kijkdoos).

Bij de laatste opdracht (ambulant theater - mobiliteit en transport)
wordt een verband gelegd tussen techniek en inhoudelijk gebeuren:
de transformatie van de ruimte en van de voorwerpen
krijgt hier een bijzondere betekenis;
het wordt een hoogtepunt indien men er in slaagt
aan techniek en tekst dezelfde inhoud te geven,
dank zij de verbeelding van de akteur (Magritte).

luc dhooghe maart 1981

Dit is een uittreksel uit de intentienota opgesteld in funktie van
het te verwezenlijken programma voor de kursus scenografie die
onder de vorm van een atelier vanaf volgend akademisch jaar - als optievak-
zal ingericht worden in het vierde (laatste) jaar van de afdeling
Binnenhuisarchitektuur van het Hoger Architektuurinstituut Sint-Lukas
te Schaarbeek (Brussel).
Om dit kenbaar te maken wordt er een algemene inleidende tentoonstelling
over dit onderwerp georganiseerd, in de lokalen van het instituut:
Paleizenstraat, 70 te 1030 Brussel
van 18 tot en met 29 juni 1981
open alle werkdagen van 9 tot 18 uur
op 27 en 28 juni tijdens de jaarlijkse tentoonstelling.

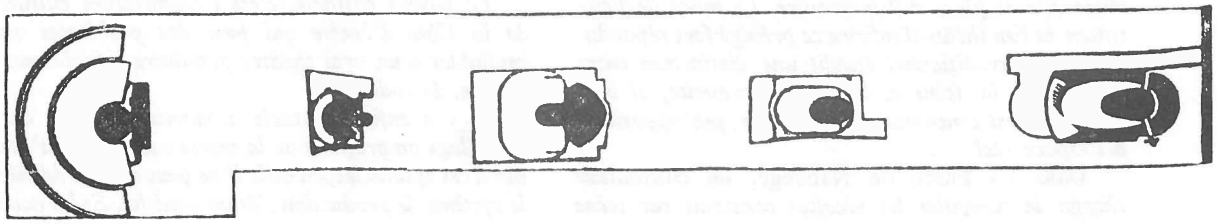

1. Greek Theatre
At Epidaurus
4th Cent. B.C.

2. Italian Theatre
At Vicenza
1584 A.D.

3. Reinhardt Theatre
At Berlin
1920 A.D.

4. Meyerhold Theatre
At Moscow
Plan in 1930

5. Meyerhold Theatre
At Moscow
Plan in 1935

Questions sur le lieu théâtral

L. A. KODJO (Côte d'Ivoire)

Le lieu théâtral, c'est-à-dire l'espace où se déroulent les représentations, est, de tous les problèmes posés par le théâtre, le plus complexe.

La scène à l'italienne s'est imposée en Afrique comme seul lieu de déroulement du drame, des dispositions de décors et d'accessoires permettant de figurer de manière plus ou moins réaliste le lieu de l'action. L'autorité de cet espace est si grande qu'en Côte d'Ivoire un théâtre qui se veut populaire l'a exploité dans le sens du naturalisme. La scène est tenue pour un micro-univers, un monde lilliputien, dans lequel on cherche à reproduire (paradoxalement en grandeur nature et fidèlement) les cases, les arbres et même, comme nous l'avons vu lors d'un concours théâtral, le feu, les aliments et leur confection.

La figuration de l'espace est le reflet du réalisme naïf de personnes acculturées, déracinées de leur génie artistique et retombant dans l'enfance de l'art.

Pourtant des manifestations folkloriques (sans aucune péjoration) se déroulent toujours dans des espaces de type traditionnel qui semblent leur convenir et qui sont originalement exploités.

On le sait, le lieu théâtral traditionnel, c'est la place publique, lieu ouvert par excellence, lieu populaire. Mais la place n'est pas tout. La construction théâtrale de l'espace s'opère tout au cours de la représentation. L'important n'est pas ce qui existe avant la représentation de manière permanente (la place publique), mais la manière dont l'espace est exploité.

Nous connaissons un mode d'occupation du lieu, commun à trois aires géographiques différentes : Kong et Odienné, au nord de la Côte d'Ivoire, le Mali avec le lieu du Kote Komanyaga. Le lieu y apparaît comme suit :

La scène n'est pas un endroit spécialement aménagé, c'est un cadre naturel n'utilisant aucun artifice.

Sur la place publique débouchent des rues qui serviront aux entrées et sorties des personnages et laissées libres à cet effet. Le chœur et l'orchestre s'installent en arc de cercle et limitent ainsi de manière symbolique l'aire de jeu, close par les spectateurs disséminés tout autour de la place.

C'est une erreur de croire que le théâtre traditionnel se contente de reproduire le vécu et qu'il ne laisse aucune place à l'imaginaire. Le mode de figuration du lieu théâtral infirme ce préjugé fort répandu. Le théâtre traditionnel établit une distinction entre l'espace de la scène et l'espace représenté, si bien que tout y est convention, symbolisme, par opposition à l'espace réel.

Dans La Farce de Nanzégé, *un cultivateur chargé de surveiller les récoltes construit sur scène un abri en réunissant trois bambous en leur sommet comme la charpente des cases coniques de la Haute Côte d'Ivoire.*

Trois pierres posées sur le sol indiquent que l'action se déroule dans une cuisine, car ces objets représentent un foyer.

L'aire de jeu est elle-même très strictement délimitée. Au cours de la représentation, dès qu'un acteur sort du périmètre imaginaire de jeu et se réjugie entre les jambes d'un spectateur important, il est réputé hors jeu, intouchable. Ainsi, dans La Farce de Nanzégé, *Nanzégé, poursuivi par les chasseurs, se cache entre les genoux du chef de village et tient à ses poursuivants ces propos pleins d'enseignements :*

"Je suis près de mon père et vous ne pouvez me toucher ici, croyez-vous que je vais quitter cet abri pour me faire rosser ?"

L'espace des manifestations populaires, même en ville, semble imposer les mêmes symboles. Il n'est pas rare, lorsque les danseurs aux couteaux de Côte d'Ivoire jouent, de les voir faire mine de poursuivre un spectateur parce que celui-ci s'est aventuré trop avant dans le périmètre scénique. Le spectateur ainsi rappelé à l'ordre bat souvent en retraite, apparemment effrayé.

L'aire de jeu est donc bien close par une sorte de cercle magique, invisible mais bien réel, car elle est défendue par une frontière infranchissable sinon pour sortir du jeu ou participer aux scènes de chasse ou aux danses (aucun acteur non conventionné n'intervient de manière intempestive dans l'action dialoguée).

Le théâtre de Ponty, en inaugurant de manière servile la scène à l'italienne, a engendré la nouvelle tendance des Africains à se détacher de leur génie culturel. Est-ce à dire que le théâtre africain, pour gagner son originalité, doit se jouer sur la place publique ?

Un examen attentif des conditions d'expression du théâtre traditionnel montre à l'envi qu'il est difficile de reproduire de nos jours toutes ses ressources. Le premier obstacle est d'ordre démographique. Au village, tout le monde tenait sur la place. Ce n'est plus possible aujourd'hui, sauf à multiplier les places réservées à ce type de jeu.

Le second obstacle, c'est l'atomisation culturelle de la Côte d'Ivoire qui pose des problèmes quasi insolubles à un vrai théâtre populaire : problèmes de langue, de codes, etc.

Il y a enfin l'obstacle économico-social : car si au village on profitait de la morte saison pour s'adonner à ces spectacles, en ville il ne peut en être de même, le système de production s'étant modifié. Si les acteurs

sont professionnels, ils ne peuvent jouer qu'à titre onéreux et il faut bien un moyen de contrôler les entrées. Bien sûr, il y a la quête comme mode de rémunération après chaque représentation, mais on voit combien ce moyen est incommode.

En réalité, si on a bien vu le mode de réalisation du lieu théâtral traditionnel, on s'aperçoit que de petites transformations peuvent lui permettre de s'accommoder de la scène à l'italienne. Le problème que pose à notre avis ce type de scène est celui qui fait de la représentation qui s'y déroule un spectacle pour gens argentés. Ne peuvent accéder à cet espace que des individus pourvus de moyens financiers leur permettant d'acquitter le prix du billet d'entrée.

Le choix d'un tel espace n'est que le reflet d'une structure idéologique qui divise la société en classes.

Quel moyen a-t-on de faire naître la masse au théâtre ?

Il n'est pas bon de supprimer sans rémission la scène à l'italienne, car toute culture qui se veut dynamique ne peut écarter systématiquement les autres cultures dont elle peut avantageusement se nourrir. Il n'est pas sans intérêt de maintenir les représentations théâtrales venues de l'extérieur.

Mais à côté de ce type de spectacle, il est urgent de créer un théâtre nouveau qui soit non pas la copie servile du théâtre traditionnel, mais une invention originale qui pose en même temps en des termes nouveaux la question du lieu théâtral.

Le nouveau lieu théâtral populaire doit retenir du théâtre traditionnel l'espace relativement ouvert et le symbolisme dans la figuration du lieu dramatique. Il reste à déterminer les symboles qui ne peuvent plus être ceux d'autrefois. Il est possible, en établissant un inventaire complet du gestuaire et des symboles en usage en Côte d'Ivoire, de les faire découvrir et utiliser par le spectateur et l'acteur et de créer ainsi un langage nouveau.

Quant à l'espace à proprement parler, des aménagements sommaires y suffiraient. Un toit pour garder de la pluie acteurs et spectateurs, un éclairage, car en dehors des rares jours de fête seule la nuit peut convenir à ces manifestations, enfin une superficie dégagée, construite de telle sorte qu'elle laisse libres la circulation des acteurs et la vision des spectateurs.

Ces espaces, de toute évidence, ne peuvent contenir qu'un nombre réduit de spectateurs. C'est pourquoi chaque quartier devrait avoir le sien. Mais il ne servirait à rien de construire des espaces si on n'a aucun spectacle à y montrer. Il faut donc, non seulement construire les lieux du théâtre, mais aussi mener une politique culturelle audacieuse qui favorise l'éclosion de troupes d'amateurs, seules capables de réinventer une dramaturgie pour un théâtre populaire nouveau. Car le théâtre traditionnel dans les structures sociales, économiques et culturelles d'aujourd'hui n'a plus sa place.

International Theatre Information, revue trimestrielle bilingue,
est publiée par l'Institut International du Théâtre,
sous la direction de Jean Darcante,
avec le concours financier de l'Unesco
Subvention Unesco 1979/80 DG/4.6

Abonnements : US$ 10 / 50 FF
ITI, Unesco, 1, rue Miollis, 75732 Paris Cedex 15

international theatre information

4 / 1980

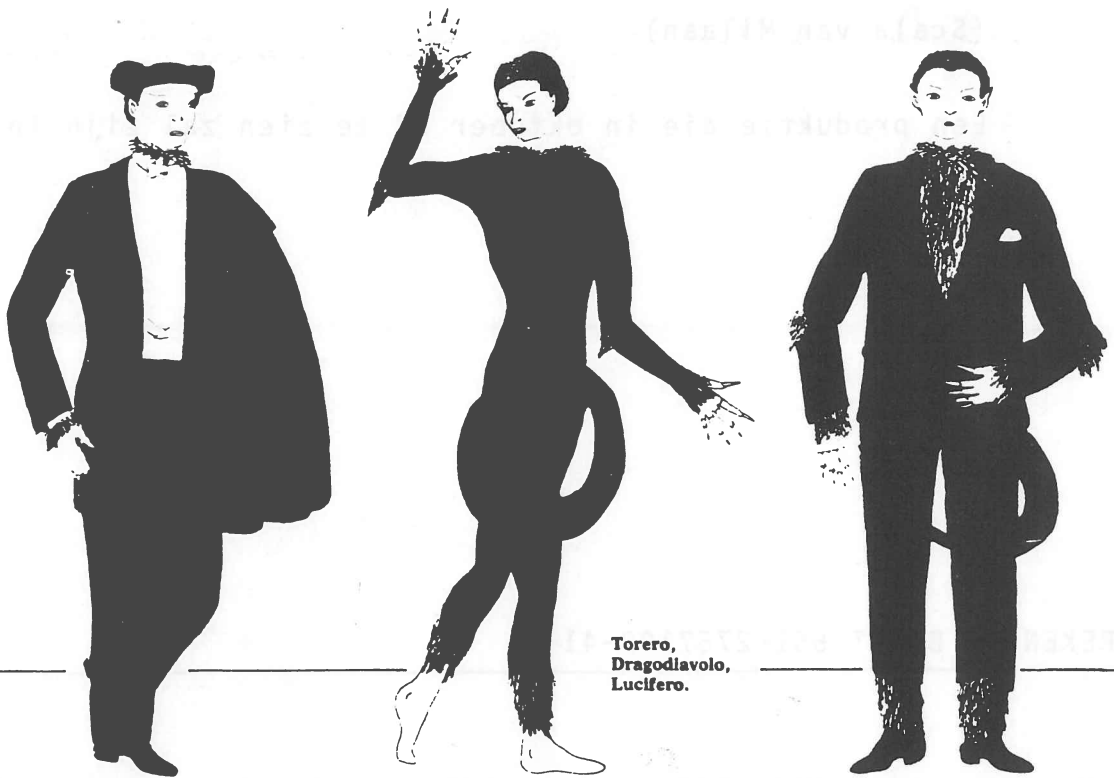

**Torero,
Dragodiavolo,
Lucifero.**

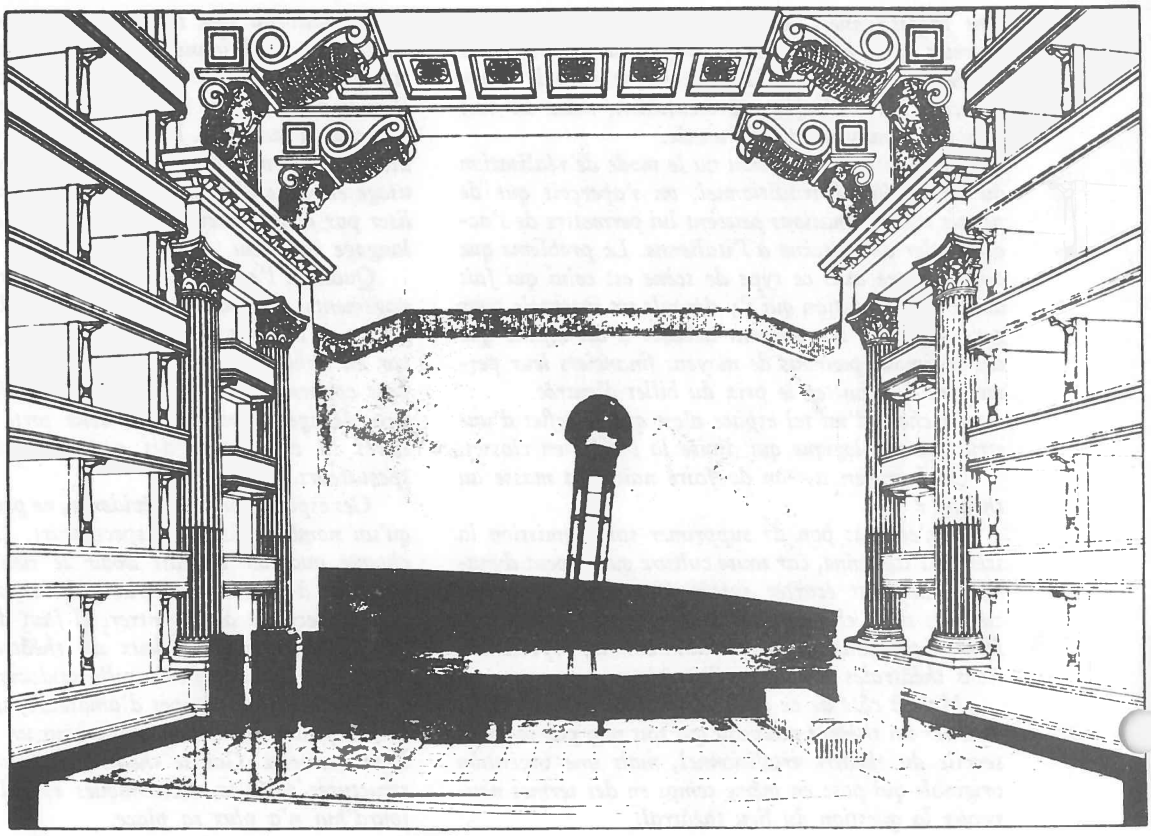

Terza scena del primo atto.

Bovenstaand ontwerp voor een scenebeeld, evenals de kostuumontwerpen hier en daar in dit blad zijn van Gae Aulenti voor "DONNERSTAG aus LICHT" van Karlheinz Stockhausen in een regie van Luca Ronconi. (Scala van Milaan)

Een produktie die in oktober 82 te zien zal zijn in Parijs.

BASTT vzw
lidgeld 1981 : 500,-
steunende leden: minimum 2.000,-

INSCHRIJVINGSFORMULIER
terug te zenden aan BASTT vzw / Desguinlei 66 / 2000 Antwerpen

NAAM : .....
ADRES privé: .....
.....
TEL privé: .....
BEROEP : .....
FUNCTIE : .....
ADRES werk : .....
TEL werk : .....
wenst lid te worden van BASTT vzw en stort het bedrag van
..... op rekening 551-2757100-41.

NAAM : .....
ADRES privé: .....
.....
TEL privé: .....
BEROEP : .....
FUNCTIE : .....
ADRES werk : .....
TEL werk : .....
wenst lid te worden van BASTT vzw en stort het bedrag van
..... op rekening 551-2757100-41.